

4. Господарський кодекс України 16.01.2003 № 436-IV [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> – Назва з екрана.

5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030435.html / – Назва з екрана.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.2011 № 116 "Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей" [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF/> – Назва з екрана.

7. Наказ Головки КПУ, МВС, СБУ, Генеральної прокуратури від 19.10.2006. № 346/1025/685/53 "Про затвердження Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України" [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/84775/> – Назва з екрана.

8. Тимчасова методика визначення розміру шкоди (збитків), заподіяної порушенням господарських договорів, затверджена Державною

комісією Ради Міністрів СРСР з економічної реформи 21.12.1990 року [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-90/> – Назва з екрана.

9. Наказ Головного контрольно-ревізійного управління України від 13.04.2010 № 89 "Про затвердження Методичних рекомендацій з визначення суми збитків у разі порушення законодавства у сфері закупівель" [сайт] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/84899/> – Назва з екрана.

10. Лютий І.О. Довідник державного фінансового інспектора та аудитора/ Лютий І.О., Андреев П.П., Врублевська С.В., Калюга Є.В., Костюшко В.В., Михайлич Р.А., Сохнич О.А., Чечуліна О.О., Чорнуцький С.П. – К.: Громадська організація "Комітет сприяння боротьбі з економічною злочинністю і корупцією", 2012. – 172 с.

11. Романюк М.В. Податкова політика України / Романюк М.В., Тропіна В.Б., Варналії З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л. та інші – К.: Знання України, 2011. – 505 с.

Стаття надійшла до редакції 06.03.13

И. Дрозд, д-р экон. наук, проф.

КНУ имени Тараса Шевченко, Киев,

Н. Дрозд, канд. экон. наук, ассист.

КНУ имени Тараса Шевченко, Киев,

Н. Заяц, главн. специалист

Мин-во эконом. развития и торговли Украины, Киев,

Д. Красников, асп.

Национ. акад. гос. управл. при Президенте Украины, Киев

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ НАНЕСЕННОГО ГОСУДАРСТВУ УЩЕРБА В КОНТЕКСТЕ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Рассмотрена сущность, эволюция нормативного регламентирования и характеристика составляющих нанесенного государству ущерба. Определена методика их расчетов и последствия в разрезе ответственности должностных лиц.

Ключевые слова: ущерб, нанесенный государству, возмещение убытков, материальный ущерб, принцип ответственности.

Drozdz I., PhD, Professor

Taras Shevchenko Kyiv Nation. Univ., Kyiv,

Drozdz N., PhD, Assist.

Taras Shevchenko Kyiv Nation. Univ., Kyiv,

Zayats N., Senior specialist

Ministry of Econom. Development and Trade of Ukraine, Kyiv,

Krasnikov D., post graduate student

The Nation. Academy of Public Admin., the President of Ukraine, Kyiv

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS IDENTIFYING DAMAGES FOR THE COUNTRY UNDER RESPONSIBILITY PRINCIPLE

Essence, evolution of regulation and features of damage for the state is considered. Method of their calculation and effects on liability of officers is defined.

Keywords: damage for the state, refunding damages, material damages, principle of responsibility.

УДК 336.275

К. Курищук,
Радник Міністра фінансів України

ВАЛЮТНІ ОВДП ЯК ІНСТРУМЕНТ ВНУТРІШНІХ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

В статті обґрунтовано доцільність диверсифікації інструментів внутрішніх державних запозичень через подальше удосконалення механізму обігу державних облігацій, номінованих у іноземній валюті, з акцентом на активізації їх розміщення серед населення. Визначено вплив валютних ОВДП на ефективність управління валютною ліквідністю комерційних банків України.

Ключові слова: державний борг, структура внутрішнього державного боргу, ОВДП, валютні ОВДП, валютні депозити, валютна ліквідність банків.

Вітчизняний банківський сектор потребує внутрішніх інструментів для управління ліквідністю та фінансування портфельів довгострокових внутрішніх державних цінних паперів за допомогою операцій тимчасової купівлі таких паперів за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка, що зменшить негативний вплив валютних ризиків на банківський сектор та полегшить випуск цінних паперів на внутрішньому ринку для інших позичальників. Також наявність ліквідного внутрішнього ринку державних цінних паперів забезпечить додаткові можливості для використання державних цінних паперів Національним банком України з метою здійснення ефективної монетарної політики держави.

В умовах закритого валютного кредитування для фізичних осіб, необхідності мінімізації ризиків операційної

діяльності юридичних осіб, які не мають валютного виторгу, високої доларизації кредитних портфельів банків (станом на 01.01.2013 року доларизація кредитних портфельів банків становила понад 40%), необхідності розвитку фондового ринку України, впровадження на ринок внутрішніх державних запозичень валютних боргових інструментів і удосконалення механізму їх обігу є надзвичайно актуальним.

Проблемі державного боргу у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі присвячено низку праць, в яких висвітлено сутність державного боргу, причини його виникнення та напрями використання, позитивні та негативні наслідки його впливу на функціонування національної економіки. Основні складові управління державним боргом у контексті зарубіжного досвіду розглянуті

у роботах Е. Аткинсона, Е. Гансена, Дж. Гікса, Дж. Кейнса, А. Лернера, Дж. Мілля, Д. Рікардо, А. Сміта. Серед вітчизняних вчених особливості становлення та розвитку державного боргу досліджували у своїх роботах Г. Асадчий, Т. Вахненко, В. Глуценко, Г. Калач, В. Козюк та інші. Незважаючи на численні опрацювання, не всі аспекти складної та актуальної для економіки України проблеми ефективного управління державним боргом отримали належне обґрунтування, зокрема, потребують подальших досліджень валютні інструменти внутрішніх державних запозичень.

Метою статті є обґрунтування доцільності диверсифікації інструментів внутрішніх державних запозичень через подальше удосконалення механізму обігу державних облігацій, номінованих у іноземній валюті, з акцентом на активізації їх розміщення серед населення.

Структура внутрішнього державного боргу України за 2007-2012 роки (таблиця 1) характеризується постійним зменшенням обсягів заборгованості перед банківськими установами та збільшенням заборгованості перед юридичними особами. Слід зазначити, що значне зростання державного боргу є результатом надмірного нарощення внутрішніх державних запозичень, залучення у значних обсягах міжнародних кредитів, неконтрольованого надання державних гарантій і загрожує для України борговою кризою.

Одним із ключових чинників, які обумовили зниження ефективності боргової політики України протягом 2008-2012 років, є відсутність базового законодавчого документу, який би чітко визначав: пріоритети боргової політики; інструменти мобілізації боргових ресурсів; напрями використання залучених коштів; обмеження боргової політики.

Слід зазначити, що у 2011-2012 роках здійснено низку заходів, спрямованих на підвищення прозорості здійснення державних внутрішніх запозичень, удосконалення нормативно-правової бази та механізмів управління державним боргом, з метою зменшення ризиків у сфері управління державним боргом та забезпечення мінімізації втрат бюджетних коштів при управлінні державними зобов'язаннями, зокрема:

- внесено зміни та доповнення до Бюджетного кодексу України щодо складу, принципів формування, механізму управління боргом (державним та місцевим), надання місцевих гарантій;
- затверджено Порядок розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунка шляхом при-

дбання облігацій внутрішньої державної позики (постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 року №65);

- затверджено Положення про управління ризиками, пов'язаними з наданням державних гарантій, та розподіл таких ризиків між державою, кредиторами і позичальниками (постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 року №131);

- затверджено Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2011-2013 роки, яка забезпечила встановлення на законодавчому рівні цілей, завдань та заходів з управління державним боргом на середньострокову перспективу, що безпосередньо збільшило прозорість політики управління державним боргом та сприяло підвищенню ефективності управління державним боргом в цілому (постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 року №170);

- затверджено Порядок обліку заборгованості, в тому числі простроченої, перед державою за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, бюджетними позичками/фінансовою допомогою, наданими Міністерством фінансів у 1993-1998 роках, нарахування пені та списання безнадійної заборгованості (постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 року №174);

- удосконалено механізми конкурсного відбору первинних дилерів, що здійснюватимуть свою діяльність на ринку державних цінних паперів (наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2011 року №47).

На засіданні 06.03.2012 року НКЦПФР затвердила зміни у Положенні про порядок здійснення емісії облігацій підприємств і їх обігу: відразу два відповідні рішення "Про затвердження Змін до Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств і їх обігу (про продовження термінів обігу та погашення облігацій підприємств)" і "Про внесення змін у Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств і їх обігу (про порядок визначення доходу за облігаціями)" [4].

Рішення Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР) "Про внесення змін у "Положення про порядок визначення доходу за облігаціями"" передбачає зміни відносно: встановлення порядку дій емітента і Комісії щодо продовження термінів обігу та погашення облігацій; визначення умов внесення змін у проспект емісії облігацій про продовження термінів обігу та погашення облігацій; визначення переліку документів, що подаються емітентом у Комісію для внесення в проспект емісії змін щодо продовження термінів обігу та погашення облігацій.

Таблиця 1. Державний та гарантований державою борг України за 2007-2012 роки, тис. грн.

	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	88744741,81	189410386,82	317904121,69	432303267,21	473122419,07	515405276,30
Державний борг	71294278,30	130689649,38	226996306,46	323475415,07	357273867,19	399112949,00
Внутрішній борг	17806386,34	44666547,59	91070076,77	141662098,06	161467006,27	190299297,70
1. Заборгованість перед юридичними особами	9146565,67	33521860,40	87631511,00	138355785,00	158292945,73	187257489,68
2. Заборгованість перед банківськими установами	8659820,67	11144687,19	3438565,77	3306313,06	3174060,54	3041808,02
Зовнішній борг	53487891,96	86023101,79	135926229,69	181813317,01	195806860,92	208813651,30
1. Заборгованість за позиками, наданими міжнародними фінансовими організаціями	12542576,19	24555996,44	67764170,73	83058926,87	84344831,91	79991917,93
2. Заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління	9778883,02	13280744,66	12540707,77	11270986,48	10720939,20	9099501,38
3. Заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	379,35	555,03	585,37	15923940,60	15980126,53	538,76
4. Заборгованість, не віднесена до інших категорій	31166053,40	48185805,66	55620765,82	71559463,06	84760963,28	119721693,23
Гарантований державою борг	17450463,51	58720737,44	90907815,23	108827852,14	115848551,88	116292327,30
Внутрішній борг	1000966,25	2000966,25	14062842,64	13895395,40	12240693,23	16211415,90
Зовнішній борг	16449497,26	56719771,19	76844972,59	94932456,74	103607858,65	100080911,40

Джерело: [2]

У той же час, згідно "Положенню НКЦПФР про порядок здійснення емісії облігацій підприємств і їх обігу",

внесення змін у проспект емісії облігацій після початку розміщення облігацій забороняється. Також, дане По-

ложення не встановлює порядок внесення змін у prospect емісії облігацій у зв'язку із продовженням термінів обігу та погашення облігацій [5].

Таким чином, НКЦПФР вирішить проблему усунення невідповідності вимог "Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств і їх обігу" нормам Закону України "Про цінні папери і фондовий ринок", яким передбачено, що порядок продовження термінів обігу та погашення облігацій підприємств встановлюється Комісією. Крім того, зміни вирішують правову проблему порядку і процедури внесення змін у prospect емісії облігацій при їх обігу у зв'язку із продовженням термінів обігу та погашення облігацій. Рішення Комісії "Про внесення змін у Положення про порядок визначення доходу за облігаціями" регулює право емітента визначити розмір процентного доходу за облігаціями, за якими ухвалено рішення про відкрите (публічне) розміщення, за умови розміщення у межах, визначених рішенням про відкрите (публічне) розміщення та prospectом емісії облігацій.

Варто зазначити, що позитивний ефект змін, внесених у "Положення про порядок визначення доходу за облігаціями", полягає у посиленні гнучкості даного фінансового інструменту. Проте, одночасно, існує небез-

пека виникнення додаткових правових механізмів для зловживання правами з боку емітентів. Крім того, зміни у термінах обігу та погашення облігацій і визначенні розміру доходу впливають на обсяг прав власників облігацій і мають запроваджуватися з їхньої згоди, чого, з процесуальної точки зору, досягти досить важко.

Кабінет міністрів України постановою №607 від 10.05.2012 року затвердив середньострокову стратегію управління державним боргом на 2012-2014 роки. Цільові показники реалізація стратегії відповідно на кінець 2012, 2013 і 2014 років такі: відношення обсягу державного боргу до внутрішнього валового продукту – на рівні не більше 30%, 25% і 25%; частка державного внутрішнього боргу – не менш 46%, 47% і 48%; середньозважений строк до погашення державного боргу – не менш 4,1, 4,2 і 4,3 року; частка державного боргу з фіксованою ставкою – не менше 65%; частка державного боргу рефінансується в наступному році, – орієнтовно не більше 20%. Державний і гарантований державою борг України у 2012 році склав 36,81% ВВП, в 2011 році – зменшився до 36% ВВП (таблиця 2).

Зауважимо, що протягом 2009-2012 років в структурі внутрішнього державного боргу України переважає частка ОВДП (таблиця 3).

Таблиця 2. Відношення державного та гарантованого державного боргу України до ВВП (на кінець відповідних років), %.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Державний борг до ВВП	14,30	12,10	9,90	13,80	24,90	29,90	27,20	28,51
Гарантований державою борг до ВВП	3,40	2,70	2,40	6,20	10,00	10,10	8,80	8,31
Критичний рівень для відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00
Державний та гарантований державою борг до ВВП	17,70	14,80	12,30	20,00	34,80	39,90	36,00	36,81
Державний внутрішній борг до ВВП	4,30	3,10	2,50	4,70	10,00	13,10	12,30	13,59
Державний зовнішній борг до ВВП	10,00	9,10	7,40	9,10	14,90	16,80	14,90	14,92

Джерело: [2]

Враховуючи стан і особливості структури державного та гарантованого державою боргу України (таблиця 1, таблиця 3), варто зазначити, що потребують перегляду принципи та пріоритети боргової політики уряду. Існує нагальна необхідність переходу від простого залучення коштів до системного управління державним боргом. На наш погляд, особливу увагу необхідно приділити диверсифікації інструментів залучення боргових ресурсів. Наразі Україна активно використовує ОВДП, ОЗДП та позики міжнародних фінансових організацій, хоча має значний потенціал диверсифікації на ринку внутрішніх державних запозичень через подальше удосконалення механізму обігу державних облігацій, номінованих у іноземній валюті, з акцентом на активізації їх розміщення серед населення.

За даними НБУ, у 2012 році простежується посилення довіри інвесторів до валютних ОВДП, сприйняття їх як менш ризикованого інструмента, про що свідчить збереження рівня прибутковості державних цінних па-

перів за майже двократного збільшення термінів їх залучення. Так, наприклад, 21.06.2012 року Міністерство фінансів залучило на первинних аукціонах з розміщення ОВДП рекордно велику суму – 6,652 млрд. грн., з яких гривневі папери склали лише 1,513 млрд. грн. Згідно з інформацією відомства, вперше були продані трирічні доларові ОВДП із достроковим погашенням на 5,1 млн. грн. під 4,5% річних, а також такі ж папери в євро на 40 млн. грн. під 4,8% річних. На їх покупку було подано, відповідно, дві та одна заявки, які були задоволені. Крім того, Міністерству фінансів удалося продати трирічні доларові ОВДП під 9,45% річних на 6,63 млн. грн. і 13-місячні доларові ОВДП під 9,3% річних на 0,1 млн. грн. При цьому, якщо покупець довгих валютних паперів був один, то на покупку річних облігацій було подано 5 заявок. Банки вперше позичили державі таку рекордну суму за один день аукціонів, причому основну частину проданих цінних паперів склали валютні ОВДП.

Таблиця 3. Частка ОВДП в структурі внутрішнього державного боргу України за 2009-2012 роки.

	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
Внутрішній державний борг (тис. грн.)	91070076,77	141662098,06	161467006,27	190299297,70
1. Заборгованість перед юридичними особами (тис. грн.)	87631511,00	138355785,00	158292945,73	187257489,68
Казначейські зобов'язання (тис. грн.)	1419,00	–	–	826232,41
ОВДП (тис. грн.)	87630092,00	138355785,00	158292945,73	186431257,27
ОВДП у структурі внутрішнього державного боргу (%)	96,22	97,67	98,03	97,97
2. Заборгованість перед Національним банком України (тис. грн.)	3438565,77	3306313,06	3174060,54	3041808,02

Джерело: складено автором за даними [2].

Таку ж кількість заявок було подано на придбання п'ятирічних гривневих ОВДП. Усі покупці запитували

ставку 14,3% річних, і Міністерство фінансів пішло їм назустріч, одержавши 1,513 млрд. грн. Гривневі ОВДП

із погашенням через 11 місяців, два, три і сім років попитом не користувалися, також як і дворічні і трирічні доларові ОВДП. Підвищений попит на валютні ОВДП обумовлено тим, що НБУ дозволив банкам урахувати 10% від номінальної вартості облигацій для покриття обов'язкових резервів комерційних банків, які формуються на окремому рахунку в НБУ [3].

Згідно з даними Державної казначейської служби, обсяг розміщення держоблігацій з початку 2012 року по 18 червня склав 37,49 млрд. грн. при плані запозичень на січень-травень 50,53 млрд. грн. і на січень-червень 58,5 млрд. грн. При цьому, зовнішні запозичення були відсутні. На аукціонах 19 червня Міністерство фінансів залучило 2,83 млрд. грн.: 2,03 млрд. грн. від продажу п'ятирічних і семирічних гривневих паперів і 76 млн. грн. від доларових ОВДП, переважно 13-місячних. За період з початку року по 18 червня із загального фонду було виплачено 10,75 млрд. грн. у рахунок обслуговування державного боргу (3,54 млрд. грн. – по зовнішньому боргу) і 26,85 млрд. грн. – у рахунок погашення державного боргу (9,61 млрд. грн. – по зовнішньому боргу). При цьому, план виплат на січень-травень становив відповідно 9,4 млрд. грн. і 16,54 млрд. грн., а на січень-червень – 13,36 млрд. грн. і 40,15 млрд. грн. [1].

Таким чином, Міністерство фінансів України дотримується планів не вдаючись до зовнішніх запозичень. Крім того, валютні ОВДП дозволяють банкам підвищити ефективність управління валютною ліквідністю. За 2012 рік населення погасило валютні кредити майже на 16 млрд. грн. (в еквіваленті), при цьому валютні депозити склали еквівалент 10 млрд. грн. Більшість банків має мінімальний приріст за гривневими внесками, однак за валютними депозитами приріст перевищує планові показники у 2-3 рази. Враховуючи діючі обмеження валютного кредитування і недостатню затребуваність валюти у юридичних осіб для операційної діяльності, вітчизняні банки стикаються з проблемою розміщення валютних внесків. У зв'язку із цим, при існуючій кон'юктурі ринку, валютні боргові інструменти набувають для банків особливу інвестиційну привабливість, наслідком чого є зниження обсягів валютних запасів банків України на зарубіжних рахунках. Так, за даними НБУ, на зарубіжних рахунках банків, на кінець 2012 року, сконцентровано близько 6 млрд., серед яких власні кошти і кошти клієнтів. Приблизно стільки ж валюти банківські установи тримали в авуарах у 2011 році [3]. Таким чином, простежується тенденція: банки значно знизили активність накопичення запасів валюти на зарубіжних рахунках і розпочали вкладати їх у державні валютні облигації в Україні, оскільки сьогодні, навіть для банків з іноземним капіталом, вигідніше залучати валютний ресурс на внутрішньому ринку, ніж на зовнішньому. В такий спосіб українські банки заміщають дорогі залучені зовнішні ресурси внутрішніми. Так, наприклад, у 2012 році ціна українських боргів терміном 1 рік на зовнішньому ринку становила 8,5% річних, а індекс депозитних ставок – 7,5% [3], тобто вже на процентний пункт вигіднішим є фондування на вітчизняному ринку.

На наш погляд, банкам, що мають профіцит ліквідності в доларах за закриття форексних свопів переводити евро-ліквідність у доларову недоцільно. Вкладення в ОВДП можна розглядати як альтернативне розміщення евро за відсутності валютного кредитування фізичних осіб і концентрації евро у вигляді залишків на валютних кореспондентських рахунках, за якими, як правило, платність наближається до нуля. Крім цього, ОВДП в евро, які були розміщені 27.03.2012 року розміром у 205 млн. евро, мають особливість – можливість дострокового погашення із множенням початкової став-

ки на коефіцієнт 0,5 всередині поточного купонного періоду. Тому, за умови погіршення ліквідності, банки можуть погасити ОВДП достроково, попередивши Міністерство фінансів за 20 днів. Ставка на рівні 4,8% зумовлена насамперед можливістю дострокового погашення. Завдяки таким ОВДП держава отримує додаткові кошти для погашення зовнішніх позик. ОВДП в рублях, насамперед, цікавлять банки з російським капіталом за певного рівня прибутковості, оскільки депозитна база фізичних осіб у російських рублях в системі невелика. Як додатковий канал опосередкованих зовнішніх позик від російських банків через українські банки з російським капіталом, ОВДП в російських рублях для держави є досить привабливим.

Необхідно звернути увагу і на необхідність сплати податків з доходів, отриманих від валютних ОВДП. Так, якщо Міністерство фінансів і НБУ знизять податок на доходи від операцій з валютними ОВДП для фізичних осіб з 17% до 6%, як планується, при діючій ставці оподаткування доходів від валютного депозиту 0%, масове населення, цілком ймовірно, обере валютний депозит. На наш погляд, валютні ОВДП і банківські валютні депозити не можна однозначно визнати ні прямими субститутами, ні прямими комплементарями. Вони є альтернативними інструментами диверсифікації інвестицій для банків, юридичних і фізичних осіб.

До переваг роботи з валютними ОВДП для банків слід віднести можливість проведення операцій РЕПО з НБУ. Банківський сектор та уряд не є конкурентами в питанні залучення валютного ресурсу населення, оскільки фінансовим установам наразі не просто розміщати у вигляді кредитів валютні депозити через нестачу позичальників. При цьому, на користь валютних ОВДП як інструменту застави, свідчить можливість для комерційних банків отримувати рефінансування в НБУ.

Слід зазначити, що поширення валютних ОВДП призведе до зниження інтересу до банківських депозитів, проте, на наш погляд, у середньостроковій перспективі не призведе до суттєвого відтоку вкладників банківських установ, а отже, і до суттєвого зменшення ліквідності банківської системи України. Банківський депозит є зрозумілим і простим продуктом для населення, в той час як з вкладеннями в цінні папери знайома лише незначна частина громадян.

Покупка валютних ОВДП, пов'язана з необхідністю відкриття рахунку в цінних паперах, що передбачає додаткові витрати і, в такий спосіб, зменшує дохідність. При цьому процедура дострокового повернення коштів, розміщених на депозиті набагато простіша, ніж у випадку з валютними облигаціями. Повернути кошти, вкладені в валютні ОВДП, можна або при погашенні паперів, або шляхом продажу. Для продажу валютних ОВДП, необхідно звернутися до ліцензованого торговця цінними паперами, і відповідно понести додаткові витрати на оплату комісійної винагороди. Також дохід від продажу на вторинному ринку потрапляє під оподаткування. Щодо повернення коштів, депозит є більш гнучким інструментом, гроші (хоч і з втратою відсотків) завжди можна повернути, звернувшись в банк.

Слід зауважити, що на сьогодні валютні облигації в Україні залишаються ризикованим фінансовим інструментом. Відсутність ефективного контролю над діями емітентів облигацій з боку їх власників має компенсуватися посиленням державного контролю Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку за дотриманням вимог чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України // <http://treasury.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України // <http://www.minfin.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Національного банку України // <http://www.bank.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку // <http://www.nssmc.gov.ua>.

5. Український бізнес ресурс // <http://ubr.ua/uk/finances/banking-sector>.

Стаття надійшла до редакції 06.03.13

И. Лютий, д-р екон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ,
К. Курищук,
Советник Министра финансов Украины

ВАЛЮТНЫЕ ОВГЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ВНУТРЕННИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАИМСТВОВАНИЙ

В статье обоснована целесообразность диверсификации инструментов внутренних государственных заимствований через дальнейшее совершенствование механизма обращения государственных облигаций, номинированных в иностранной валюте, с акцентом на активизацию их размещения среди населения. Определено влияние валютных ОВГЗ на эффективность управления валютной ликвидностью коммерческих банков Украины.

Ключевые слова: государственный долг, структура внутреннего государственного долга, ОВГЗ, валютные ОВГЗ, валютные депозиты, валютная ликвидность банков.

I. Liuty, PhD, Professor
Taras Shevchenko Kyiv Nation. Univ., Kyiv,
K. Kuryshchuk,
Ministry of Finance Advisor

CURRENCY AS A TOOL BONDS OF LOCAL BORROWING

The article expediency diversification tool for local government borrowing through further improvement of circulation of government bonds denominated in foreign currency, with an emphasis on intensifying their placement among the population. The influence of foreign bonds to the efficient management of foreign currency liquidity of commercial banks in Ukraine.

Keywords: public debt, the structure of internal public debt, bonds, currency bonds, foreign currency deposits, foreign currency liquidity of banks.

УДК 330.567.4:369

В. Тропіна, д-р екон. наук, проф.
Чернігівськ. держав. ін-т економіки і управління, Чернігів,
Д. Суховий, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У ФІНАНСУВАННІ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

Досліджено поняття "соціальне страхування", визначено вплив соціального страхування на фінансове забезпечення державних соціальних гарантій.

Ключові слова: соціальне страхування, фінансове забезпечення, державні соціальні гарантії, соціальний фонд.

Постановка проблеми. Поява соціального страхування прямо пов'язана із суспільним розвитком, який завжди супроводжувався наявністю численних ризиків. Рушієм виникнення соціального страхування послужила проблема утримання громадян, які втратили працездатність у зв'язку з трудовою діяльністю. Так, соціальне страхування виступає джерелом фінансового забезпечення соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціального страхування нерозривно пов'язано з творчими досягненнями таких вітчизняних науковців, як В. Базилевича, А. Загороднього, Р. Пікус, С. Осадця В. Тропіної, Т. Федорової, та інших. Вони приділили значну увагу питанням інституційного забезпечення соціального страхування в Україні, його ролі у фінансуванні соціального захисту населення.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Питання фінансування державних соціальних гарантій є багатограним та має різні аспекти. Одним з аспектів є вплив соціального страхування як інструмента акумулювання фінансових ресурсів на забезпечення державних соціальних гарантій. Дане питання є недостатньо розкритим та потребує додаткового дослідження.

Метою статті є дослідження соціального страхування як засобу фінансового забезпечення державних соціальних гарантій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження ролі соціального страхування у фінансовому забезпеченні державних соціальних гарантій населення пов'язано з вивченням досягнень вітчизняних науковців, які не надають однозначного визначення поняттю

"соціальне страхування". На думку А.Г. Загороднього, соціальне страхування являє собою гарантовану державою систему матеріального забезпечення громадян у разі тимчасової втрати працездатності, по старості, а також систему інших заходів, спрямованих на матеріальне, культурно-побутове та оздоровчо-профілактичне обслуговування. Витрати на соціальне страхування здійснюються за рахунок страхових внесків, що їх зобов'язані сплачувати всі підприємства, організації, установи за встановленими тарифами [2]. Дане визначення потребує уточнення, оскільки соціальне страхування охоплює більш широкі верстви населення, зокрема осіб, які втратили постійну працездатність. Крім того, соціальне страхування передбачає функціонування системи, за якої страхові внески сплачуються до соціальних фондів, які перерозподіляють їх безпосередньо між суб'єктами соціального захисту.

На думку, Т. Федорової соціальне страхування – це система відносин з розподілу та перерозподілу національного доходу, що полягають у формуванні за рахунок страхових внесків, які сплачуються роботодавцями та працюючими громадянами, а також державних дотацій спеціальних страхових фондів для утримання осіб, які не беруть участі в суспільній праці [8].

На думку деяких науковців, сутність соціального страхування доцільно розглянути по його відношенню до людини [4]. Центром уваги соціального страхування є людина з її потребами. Підтвердженням того факту, що людина – активний творчий суб'єкт економічного розвитку суспільства, є такі слова видатного українського вченого М.І. Туган – Барановського: "будь-яка людська осо-